

*SANAYİDE
AVRUPA BİRLİĞİ
ÇEVRE MEVZUATINA UYUM*

TÜSİAD Sanayi, Hizmetler ve Tarım Komisyonu

ÇEVRE Çalışma Grubu

Prof.Dr.Selahattin İNCECİK

Doç.Dr.Erdem GÖRGÜN

Tayfun ATEŞSAÇAN

Aslı ERENGÜÇ

04.06.2007

AB ÇEVRE MEVZUATINA UYUM

- **AB üyeliği - sürdürülebilir kalkınma stratejisi** arasındaki doğrudan ilişki nedeniyle AB çevre mevzuatına uyum sağlanması ve bu mevzuatın **uygulanması**, Türkiye'nin AB'ye katılma ve sürdürülebilirlik hedefine ulaşması bakımından büyük önem taşımaktadır.
- Endüstri ile ilgili çevre mevzuatının önemli bir kısmı yürürlüğe girmiştir. Önümüzdeki dönemde Çevre ve Orman Bakanlığı'nın çevre mevzuatının uyumlaştırılması çalışmalarını hızlandıracağı tahmin edilmektedir.

AB ÇEVRE MEVZUATINA UYUM

- AB çevre mevzuatına uyum beraberinde “**Uygulama**”yı ve “**Yaptırımlar**”ı da getirmek zorundadır.
- Sanayi yakın zamanda önemli yatırım kararları almak zorunluluğu ile karşılaşacaktır.
- Bu yatırımların Türkiye’ye maliyetinin toplam **70-100 milyar Avro** arasında olacağı tahmin edilmektedir.
- Yatırımların **İşletme Maliyetleri** bu rakama dahil değildir.

AB ÇEVRE MEVZUATINA UYUM

- Bu yatırımların doğaya, sosyal hayata ve ekonomiye olası etkileri bilinmemektedir. Bu nedenle çevre mevzuatına uyum süreci ve bu konudaki müzakereler oldukça zorlu geçecektir.
- Bu sonuçların tahmin edilebilmesi (modellenmesi) ve olumsuzlukların ve risklerin minimize edilmesi bu sürecin tüm paydaşlar tarafından ne kadar iyi yönetileceğine bağlıdır.

AB ÇEVRE MEVZUATINA UYUM

Bu süreçlerden daha önce geçen AB'ye üye ülkelerde ilk adım, mevzuatın çevresel, sosyal ve ekonomik olası etkilerinin irdelendiği, risklerin ve önlemlerin tanımlandığı

Düzenleyici Etki Analizleri'nin

hazırlanması olmuştur.

Gerekli hazırlıklar yapılmadan AB çevre mevzuatının uygulanması, öncelikle sanayi kuruluşlarının daha sonra ülke ekonomisinin üzerinde olumsuz etkilere yol açabilecektir.

MÜZAKERE SÜRECİ

- Türkiye, AB çevre mevzuatının **tümünü** uyumlaştırmak ve uygulamak zorundadır.
- Müzakere edilecek tek husus, **uygulama takvimi** ve **geçiş süreleridir.**
  - Mevzuat Uyumlaştırma Takvimi
  - Uygulama Planı (Kurumsal ve İdari Kapasitenin oluşturulması)
  - Yatırımların Yapılması (geçiş süreleri)

PROJENİN AMACI

- Sanayi içerisinde bir farkındalık yaratmak
- Sanayiciye, uyum sürecinde doğru bir planlamanın önemini ve atılması gereken ilk adımları göstermek
- Uyum sürecinde sanayicinin karşılaşacağı benzer sorunlar, ihtiyaç ve talepler için ortak çözüm yolları önermek

PROJENİN AMACI

- Bu sürecin yöneticisi konumundaki Çevre ve Orman Bakanlığı'na, **sanayici açısından** bir bakış açısı sunmak,
- Türkiye Cumhuriyeti adına çevre konusundaki **müzakerelere katılacak heyete** bu sonuçların sunulması ile **yeni açılımlar** sağlamaktır.

YÖNTEM

- Bakanlığın yürütmüş ve yürütmekte olduğu projelerin incelenmesi
- Veri/Bilgi toplama çalışması
- Kurumsal Görüşmeler
  - İlgili kamu kurumları
  - AB
  - Sektörel Dernekler
  - Uzmanlar
- Bilgi Formları
  - Sektörel Dernekler
  - İşletmeler
- Değerlendirme

EKÖK DİREKTİFİ (96/61/EC)

- ENTEGRE KİRLİLİK ÖNLEME ve KONTROL (IPPC)

2008'de yürürlüğe girmesi bekleniyor

- Hava, Su, Toprak
- İzin Prosedürü
- Atıkların kaynağında kontrolü
  - Arıtma yanında, üretim prosesleri
    - Geri kazanım
    - En az enerji kullanımı
    - Çevre dostu hammadde
    - Yeniden kullanım vb..
  - BAT – Mevcut En İyi Teknikler
  - BREF Dökümanları

BİLGİ FORMLARI

- Sektörel derneklere ve işletmelere yönelik 3 ana tema
  - Mevzuat hakkında bilgi düzeyi,
  - Üretimde kullanılan teknolojilerin özellikleri
  - Çevrenin korunması amacıyla ayrılan bütçe ve bu amaçla daha önce yapılan yatırımlar.
- Öncelikle tüm TÜSİAD üyelerine ve Sektörel derneklere gönderilmiştir.
- Toplamda 1000 civarında işletmeye ulaştırıldığı tahmin edilmektedir.
- Formların gönderilmesini takiben 5 ay içinde işletmelerden 98, sektörel derneklerden ise 17 geri dönüş olmuştur.

BİLGİ FORMLARINA CEVAP VEREN DERNEKLER

TOPLAM 17 ADET

Türkiye Beyaz Eşya Sanayicileri Derneği (TURKBESD)
Demir Çelik Üreticileri Derneği (DÇÜD)
Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği (TGSD)
Otomotiv Sanayi Derneği (OSD)
Taşıt Araçları Yan Sanayi Derneği (TAYSAD)
Türkiye Kimya Sanayicileri Derneği (TKSD)
Türkiye Prefabrik Birliği
Madensuyu Üreticileri Derneği (MASUDER)
Türkiye Makarna Sanayicileri Derneği
Türkiye Çimento Müstahsilleri Birliği
Döküm Sanayicileri Derneği
Makina İmalatçıları Birliği
Selüloz ve Kağıt Sanayii Vakfı
Tekstil Terbiyecileri Derneği
Salça İmalatçıları ve İhracatçıları Derneği
Petrol Sanayi Derneği (PETDER)
Mutfak Ürünleri ve Margarin Sanayicileri Derneği

BİLGİ FORMLARINA CEVAP VEREN İŞLETMELER **TOPLAM 98 ADET**

SEKTÖRLER	BİLGİ FORMLARINA YANIT VEREN İŞLETME SAYILARI
AMBALAJ	4
ÇİMENTO	2
DEMİR ÇELİK	10
ENERJİ	3
GIDA	10
İNŞAAT	13
KAĞIT	3
KİMYA	8
OTOMOTİV	21
TEKSTİL	8
DİĞER	16

SEKTÖREL ANALİZLER

- **Tekstil**
- **Gıda**
- **Kimya**
- **Demir Çelik**
- **Çimento**
- **Otomotiv**

2005 yılı itibariyle tekstil, gıda ürünleri ve içecek imalatı, kimyasal madde ürünleri imalatı ve ana metal sanayi üretim kapasiteleri açısından ilk 5 sektör içinde yer almıştır.

İlk 15 sektör arasında yer alan çimento ile otomotiv sektörleri de, stratejik önemleri nedeniyle Raporda incelenmiştir. Bu iki sektör ayrıca “Yüksek Maliyetli Çevre Yatırımlarının Planlanması” projesinde önemi vurgulanan sektörler arasında belirtilmektedir.

Yüksek Maliyetli Çevre Yatırımlarının Planlanması için Teknik Destek Projesi(2003–2005)

Faaliyet	IPPC Maaliyeti	
	en az	en çok
Mineral yağ ve gaz rafinerileri	0	0
Kok fırınları	185	185
Demir ve çelik	1.170	1.170
Dökümhaneler	513	513
Çimento sanayii	285	855
Asbest	4	4
Düz cam ve cam elyaf	29	36
Mineral eritme	2	2
Cam ambalaj ve geri dönüşüm sanayii	1	2
Seramik kaplama malzemeleri üretimi	140	140
Kimya sanayii	5.144	5.144
Sabun, deterjan ve kozmetikler	15	15
Gübre sanayii	23	23
İlaç sanayii	5	10
Patlayıcı üretimi	6	6
Kağıt hamuru, kağıt ve mukavva üretimi	2.610	2.610
Tekstil boyama ve terbiye	4	6
Deri sanayii	0	0
Depolama ve dolum tesisleri	0	0
Meyva suyu üretimi	9	9
Meşrubat üretimi	0	0
Bitkisel yağ üretimi	4	4
Kırmızı et üretim, işletme ve saklama sanayii	510	510
Şeker sanayii	130	130
Otomotiv sanayii	328	328
Kiremit ve tuğla üretimi	1.017	1.192
Süt ve süt ürünleri imalatı	60	97
Tarım ilaçları ve biyositler	1.000	1.000
TOPLAM	13.300	14.100

SEKTÖREL ANALİZLER

- Sektörün Dünyadaki ve Türkiye'deki Ekonomik Durumu
- EKÖK direktifi ve BREF Dökümanları kapsamında sektörün durumu
- Bu analizi desteklemek için hazırlanan bilgi formlarına sanayinin cevapları doğrultusunda “Çevre Mevzuatı ve Uyum Maliyetleri Açısından Bir Değerlendirme”

SEKTÖREL ANALİZLER - GENEL SONUÇLAR

- Kuruluşlar **uygulanan (yürürlükteki)** mevzuat hakkında bilgi sahibidir.
- EKÖK direktifi ve BREF dökümanı, SEVESO II, REACH hakkında **bilgi eksikliği** vardır

SEKTÖREL ANALİZLER – GENEL SONUÇLAR

- AB çevre yükümlülüklerinin yerine getirilmesine ait **büyük ölçekli işletmelerin dahi bir programı yok veya eksiktir.**
- Yükümlülüklerin yerine getirilmesi ile **rekabet gücünün** iç pazarda olumsuz dış pazarda olumlu olacağı beklenmektedir.
- **KOBİ'leri** bilgi, program ve finansman eksikliği nedeniyle rekabet konusunda **daha büyük güçlükler beklemektedir.**

SEKTÖREL ANALİZLER – GENEL SONUÇLAR

- Amaca yönelik ve yeterli **denetim** yapılamaması sonucu haksız rekabet oluşacağı düşünülmektedir
- İşletmeler üretim teknolojilerini seçerken **çevre dostu (Temiz Üretim) teknolojileri** araştırarak gerekli altyapıya sahip değildir (ARGE).
- **Finansman kaynakları** hakkında bilgi sahibi olunmayışı, sanayinin henüz bir araştırma çabasında olmadığını göstermektedir.
- Buna karşılık sanayi **vergilerde ve arıtma tesislerinde kullanılan enerji tarifelerinde indirim** talep etmekte, Özel - Kamu Ortaklıklarının kurulmasının sağlanması ve uyum sürecinin yönetimi için uzman danışmanlık hizmetleri aracılığıyla sürdürülmesini talep etmektedir.

BULGULAR VE ÖNERİLER

ÇEVRE POLİTİKASI, YASAL DÜZENLEMELER ve REKABET GÜCÜ

- Çevre Kanunu ve yönetmeliklerin bir kısmı, sanayi, STK'lar, üniversiteler ve diğer paydaşların yeterince katılamadığı bir süreçten sonra yürürlüğe girmiştir.
- **Etkiler bilinmemektedir.**
- Denetim ve izleme alt yapısındaki yetersizlikler, **kayıt dışı ekonomi**, haksız rekabet, tarife dışı engeller gibi sanayii doğrudan etkileyecek olumsuzluklar, uygulama sürecinde en önemli konular olacaktır.

ÇEVRE POLİTİKASI, YASAL DÜZENLEMELER ve REKABET GÜCÜ

- Çevre yatırımları ile ürün ve üretim tekniklerinin geliştirilmesi, kısa vadede maliyetleri artıran bir unsur olmasına rağmen uzun vadede **rekabet açısından bir avantaj** haline gelecektir.
- Sanayiye dönük çevre politikaları, **ARGE faaliyetlerini** daha fazla teşvik edici nitelikte olmalıdır.
- Mevzuatın uyumlaştırılması için hazırlık çalışmaları, **Bakanlığın koordinasyonunda STK'lar, üniversiteler, sanayi ve diğer paydaşların katılımı** ile şeffaf ve görüşlerin karşılıklı olarak aktarılabilceği bir ortamda yürütülmelidir.

SANAYİNİN FARKINDALIĞI VE BİLGİLERİN PAYLAŞIMI

- Sanayiye doğrudan ilgilendiren direktifler hakkında bilgi eksikliği vardır.
- Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, sanayinin AB Çevre mevzuatına ilişkin farkındalığını artırmaya yönelik çalışmalarını yoğunlaştırmalıdır.
- Çevre ve Orman Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Sektörel Dernekler, üniversite ve araştırma kurumları ve ilgili diğer kuruluşlar tarafından sanayiye (özellikle KOBİ'lere) yönelik çalıştaylar düzenlenmelidir.

SANAYİNİN FARKINDALIĞI VE BİLGİLERİN PAYLAŞIMI

- Uygulama ve yükümlölükler hakkında bilgi aktarılmalı ve **uygulama kılavuzları** ile tüm paydaşlara ulaşılmalıdır.
- İşletmeler tarafından **işletme içi bilgilendirme ve eğitim çalışmaları** planlanmalı, yöneticiler ve çalışanların tümü sürece dahil edilmelidir.
- Yürürlükteki veya yürürlüğe girecek olan mevzuat ve Bakanlığın yürüttüğü projeler hakkında paydaş görüşlerinin yer alacağı, uygulamaya yönelik soru ve sorunların iletileceği **İnternet tabanlı bir portal** oluşturulmalıdır.
- Çevre ve Orman Bakanlığı'nın İnternet sayfası **etkinleştirilmelidir.**

TEMİZ ÜRETİM

- EKÖK- üretim süreçleri “**Mevcut En İyi Teknikler**”
- Sanayinin genelinde temiz üretim teknikleri uygulanmamaktadır. AB uyum süreci ile birlikte her işletme bu konudaki planlamasını yapmalıdır.
- Bu süreç, yatırımlar, hammadde değişiklikleri, prosesin yeniden tasarımı ve bazen de üretim prosesinin yeniden yapılandırılmasını gerektirmektedir.
- Tüm sanayinin uyumu ve uygulamanın yaygınlaşması zaman alacaktır.
- Özellikle KOBİ’lerin yönlendirilmesi gerekecektir.
- Çevre ve Orman Bakanlığı’nın koordinasyonunda, uzman kişi ve kuruluşların işbirliğinde, teknik kapasiteye sahip tüm bilgi ve verileri aynı çatı altında toplayan bir “**Temiz Üretim Merkezi**” kurulmalıdır. Sanayi bu merkezde gerçekleştirilecek ARGE faaliyetleri doğrultusunda yönlendirilmelidir.

DENETİM MEKANİZMASI

- **Kayıtdışı ekonomi** yarattığı haksız rekabetin yanı sıra tam üyelik müzakerelerinin ilerlemesine de **engel** teşkil edebilecektir.
- Bu yüzden,
  - Kayıtdışı ile mücadelede **özendirici tedbirlere** gerek vardır.
  - Kamunun kayıtdışı ekonomi **saptama ve cezalandırma kapasitesinin** güçlendirilmesi gerekmektedir.
  - Kaynak ve kapasite eksikliği haricinde yetki karmaşası, denetleyenin denetlenememesi gibi, **denetim alt yapısındaki sorunlar** amaca yönelik bir denetim yapılmasını zorlaştırmaktadır.

DENETİM MEKANİZMASI

- Denetim mekanizmalarının **yeniden yapılandırılması** gerekmektedir
- Amaca yönelik bir denetim mekanizması kurulması için
  - **Teknik kontrol**
  - **İzleme**
  - **Ölçüm ve raporlama**ile net çözüm önerilerinin ortaya konulabileceği yarı bağımsız ve bölgesel ve/veya sektör spesifik merkezlerden oluşan bir

Ulusal Çevre Ajansı

kurulmalıdır.

FINANSMAN

- Finans kuruluşlarının sağladığı krediler, çeşitli teşvikler ve **ISPA, SAPARD, PHARE, IPA** gibi AB programları yetersiz
- Sektörlerde çevre yatırımları yetersiz
- Sanayi uyum süreci hakkında **bilgisiz** ve **hazırlıksız**
- Karşılaşılabilecek problem;
  - Çevre yatırımları için **öz kaynaklar**
  - Özellikle öz kaynakları kısıtlı olan **KOBİ**'ler
  - Gerekli olan **geçiş sürelerinin** planlanması açısından da **finansman yöntemlerinin** belirlenmesi

FINANSMAN

- Çevre ve Orman Bakanlığı'nın koordinasyonu ile sanayi, ilgili kamu kurumları ve bankacılık sektörünün temsilcilerinin ve konuyla ilgili diğer uzmanların katılımıyla bir çalışma komisyonu oluşturularak **çevre ve temiz teknoloji yatırımlarının finansmanını** sağlayacak yeni bir yapılanmanın kurgulanması gereklidir.

NE YAPMALIYIZ ?

- Büyük ve kurumsal işletmelerin bir kısmının, KOBİ'lerin ise büyük çoğunluğunun mevzuat, teknoloji, maliyet ve finansman gibi uyum sürecine ilişkin temel konular hakkında planları **yetersizdir**
- Müzakere heyetinin pozisyonunun güçlendirilmesi için **geçiş süresi ve finansman taleplerinin** gerekçelerinin somut olarak ortaya konulması gerekmektedir
- Bu nedenle öncelikle EKÖK olmak üzere her sektörün, yürürlüğe girecek mevzuattan nasıl etkileneceğinin analizi yapılmalıdır

DÜZENLEYİCİ ETKİ DEĞERLENDİRMESİ

- Düzenleyici Etki Değerlendirmesi birbirleriyle bağlantılı farklı bir çok analitik teknikten faydalanılması ile **karar alıcılara** kararların nitel ve nicel potansiyel etkilerini, uygulama aşamasından önce göstermek amacıyla kullanılan bir yöntemdir.
- Hem soruna alternatif başka çözümleri hem de uygulamaya ilişkin riskleri açığa çıkaran bir analiz şeklidir.

DÜZENLEYİCİ ETKİ DEĞERLENDİRMESİ

- Sanayi temsilcilerinin de katılımıyla, Çevre ve Orman Bakanlığı'nın koordinasyonu ile “**Düzenleyici Etki Değerlendirmesi**” çalışmalarına zaman kaybetmeden başlanmalıdır.
- İşletmeler – **İŞLETME ETKİ ANALİZİ**
- Sektörel Dernekler – **SEKTÖREL ETKİ ANALİZİ**
- Bakanlık – **DÜZENLEYİCİ ETKİ DEĞERLENDİRMESİ**

*SANAYİDE
AVRUPA BİRLİĞİ
ÇEVRE MEVZUATINA UYUM*

TEŞEKKÜR EDERİZ

**TÜSİAD Sanayi, Hizmetler ve Tarım Komisyonu
ÇEVRE Çalışma Grubu**

**Prof.Dr.Selahattin İNCECİK
Doç.Dr.Erdem GÖRGÜN
Tayfun ATEŞSAÇAN
Aslı ERENGÜÇ**

